

УДК 37.014. 13(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2026-2-14>**Петришин Людмила Йосипівна**

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ludmyla.petryshyn@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4506-1523

Сорока Ольга Вікторівна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
sorokaolga175@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1483-8974

Калаур Світлана Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
svitlanakalaur@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-8099-9392

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З УЧАСНИКАМИ БОЙОВИХ ДІЙ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Вступ. У складних умовах ведення військових дій упровадження інноваційних напрямів у соціальну роботу з учасниками бойових дій та ветеранами в умовах територіальних громад зумовлена сучасними соціальними проблемами, пов'язаними з наслідками війни, зростанням кількості УБД та ветеранів та ускладненням їхніх потреб. Повернення до мирного життя супроводжується не лише фізичними та психологічними труднощами, але й проблемами соціальної реадптації та ресоціалізації, працевлаштування, відновлення соціальних зв'язків і життєвих орієнтирів. У цих умовах традиційні підходи до соціальної підтримки та допомоги виявляються недостатніми, оскільки вони часто мають фрагментарний характер і не враховують комплексності потреб ветеранів. Саме тому виникає необхідність у впровадженні інноваційних моделей соціальної роботи, які забезпечують інтегрований, міждисциплінарний та клієнтоорієнтований підхід до надання соціальної підтримки і допомоги. Особливого значення набуває роль територіальних громад як базового рівня організації соціальної підтримки та допомоги, де відбувається безпосередня взаємодія УБД та ветеранів із соціальним середовищем. Саме на рівні громади формується простір для реінтеграції, соціальної участі та відновлення активної життєвої позиції особистості.

Мета роботи полягає у поглибленому аналізі та науковому обґрунтуванні інноваційних напрямів соціальної роботи з УБД і ветеранами у територіальних громадах, а також визначення їх функціонального значення для підвищення ефективності професійної діяльності соціальних працівників.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному осмисленні інноваційних напрямів соціальної роботи з учасниками бойових дій та ветеранами в умовах територіальних громад як цілісної системи взаємопов'язаних підходів. У роботі вперше систематизовано інтервенційно-психосоціальний, ком'юніті-орієнтований, соціально-підприємницький, реінтеграційно-організаційний, персоналізовано-індивідуальний (кейс-менеджмент) та міжсекторальний напрями як ключові складові інноваційної моделі соціальної підтримки УБД та ветеранів. Уточнено зміст та функціональне наповнення зазначених напрямів у контексті діяльності територіальних громад, подальшого розвитку набули положення щодо застосування соціального підприємництва як інструменту економічної самореалізації та соціальної реінтеграції УБД та ветеранів, а також обґрунтовано доцільність використання кейс-менеджменту як механізму індивідуалізації соціальної підтримки та доведено значення міжсекторальної взаємодії як умови забезпечення комплексності та безперервності соціальної допомоги. Загалом, отримані результати розширюють теоретико-методологічні засади соціальної роботи з учасниками бойових дій та створюють підґрунтя для впровадження інноваційної моделі соціальної підтримки у територіальних громадах.

Висновки. Констатовано, що імплементація інноваційних напрямів соціальної роботи з УБД та ветеранами, зокрема інтервенційно-психосоціального, ком'юніті-орієнтованого, соціально-підприємницького, реінтеграційно-організаційного, персоналізовано-індивідуального та міжсекторальної взаємодії, у практику підтримки та супроводу учасників бойових дій і ветеранів створює передумови для формування цілісної та ефективної системи допомоги. Вони забезпечують перехід до більш гнучкої, адаптивної та людиноцентрованої інноваційної моделі підтримки, яка враховує індивідуальні потреби ветеранів і сприяє їх повноцінній реінтеграції у суспільство.

Ключові слова: інновації соціальні, учасники бойових дій, ветерани, соціальне забезпечення, соціальна підтримка, територіальна громада, соціальна робота, модель, соціальні працівники.

Petryshyn Liudmyla Yosypivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Social Work and Social Pedagogy,
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University

Soroka Olha Viktorivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Social Work and Social Pedagogy,
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University

Kalaur Svitlana Mykolaivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Social Work and Social Pedagogy,
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University

**INNOVATIVE APPROACHES TO SOCIAL WORK WITH COMBAT VETERANS
IN LOCAL COMMUNITIES**

Introduction. In the challenging conditions of ongoing military operations, the implementation of innovative approaches in social work with combatants and veterans at the level of territorial communities is driven by contemporary social challenges associated with the consequences of war, the increasing number of combatants and veterans, and the growing complexity of their needs. The transition to civilian life is accompanied not only by physical and psychological difficulties but also by challenges related to social readaptation and resocialization, employment, restoration of social ties, and the re-establishment of life orientations. Under such circumstances, traditional approaches to social support and assistance prove to be insufficient, as they are often fragmented and fail to address the comprehensive nature of veterans' needs. Therefore, there is a pressing need to introduce innovative models of social work that ensure an integrated, interdisciplinary, and client-centered approach to the provision of social support and services. Particular importance is attached to the role of territorial communities as the primary level for organizing social support and assistance, where direct interaction between combatants, veterans, and the social environment takes place. It is at the community level that a conducive space for reintegration, social participation, and the restoration of an active life position is formed.

Purpose and objectives of the article. The purpose of this study is to provide an in-depth analysis and scientific substantiation of innovative directions in social work with combatants and veterans within territorial communities, as well as to determine their functional significance for enhancing the effectiveness of professional social work practice.

Scientific novelty. The scientific novelty of the study lies in the comprehensive conceptualization of innovative directions of social work with combatants and veterans in territorial communities as an integrated system of interrelated approaches. For the first time, the study systematizes intervention-psychosocial, community-oriented, social entrepreneurship-based, reintegration-organizational, personalized (case management), and intersectoral approaches as key components of an innovative model of social support for combatants and veterans. The content and functional characteristics of these approaches have been further specified in the context of territorial community practice. In addition, the study advances the understanding of social entrepreneurship as a tool for economic self-realization and social reintegration of veterans. It also substantiates the feasibility of case management as a mechanism for individualizing social support and demonstrates the importance of intersectoral cooperation as a prerequisite for ensuring the comprehensiveness and continuity of social assistance. Overall, the findings expand the theoretical and methodological foundations of social work with combatants and provide a basis for the implementation of an innovative model of social support in territorial communities.

Results. It has been established that the implementation of innovative directions in social work with combatants and veterans, including intervention-psychosocial, community-oriented, social entrepreneurship-based, reintegration-organizational, personalized, and intersectoral approaches, into the practice of support and case management creates the conditions for developing a coherent and effective system of assistance. These approaches ensure the transition to a more flexible, adaptive, and person-centered model of support that takes into account the individual needs of veterans and facilitates their full reintegration into society.

Key words: *social innovations, combatants, veterans, social security, social support, territorial community, social work, model, social workers.*

Вступ. В умовах тривалої військової агресії проти України значно зростає кількість учасників бойових дій (далі УБД), що актуалізує потребу у створенні ефективної системи їх соціальної адаптації та реінтеграції. Повернення ветеранів до життя у територіальних громадах супроводжується комплексом викликів, які охоплюють психологічні травми, труднощі працевлаштування, трансформацію соціальних ролей і нерідко – порушення соціальних зв'язків. У цих умовах традиційні підходи до соціальної роботи, що базуються переважно на наданні стандартних соціальних послуг, виявляються недостатніми, саме тому територіальна громада як базовий рівень соціальної організації суспільства стає ключовим простором, де відбувається реальна інтеграція УБД та ветеранів, а соціаль-

ний працівник має можливість не лише реагувати на проблеми, але й запобігати їх виникненню, що обумовлює необхідність впровадження соціальних інновацій – нових підходів, інструментів і практик, які дозволять більш гнучко та ефективно відповідати на потреби УБД [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження у сфері соціальної роботи з УБД та ветеранами засвідчують зростання інтересу до проблем їх соціальної реадaptaції, ресоціалізації та реінтеграції. У наукових працях наголошується, що традиційна модель соціального забезпечення, орієнтована на пільги та матеріальну підтримку, не забезпечує повноцінної інтеграції УБД та ветеранів у громаду, натомість акцент зміщується на розвиток психосоціальної підтримки, активіза-

цію внутрішніх ресурсів особистості та формування соціального капіталу [6].

Вивченню сучасних програм та технологій підтримки УБД, як вітчизняних так і зарубіжних, присвячені роботи Джуган Р., Джуган В., Самотовка Р., Кравченко О., Бриндікова Ю. [3; 4; 6] які досліджували методи впровадження інноваційних підходів у соціальну роботу з ветеранами. Особливо важливим є вивчення технологій соціальної підтримки в процесі адаптації ветеранів до мирного життя, яке здійснювали Макар М., Фера С., Шапошникова І., Шевченко Р. [11; 12; 13] та інші, підкреслюючи комплексність підходів, що поєднують психологічну, соціальну та правову допомогу, та Ломоносова Н., Хелашвілі А., Назаренко Ю. що висвітлюють особливості надання соціальних послуг для ветеранів і УБД у громадах [8]. Суттєвого значення у роботі з УБД та ветеранами набуває також використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Шапошникова І., Макар М. зазначають, використання інноваційних соціальних технологій, для підтримки учасників бойових дій, зокрема телемедицина, мобільні додатки для ментального здоров'я, онлайн-спільнот для соціальної підтримки, та інтерактивних платформ для професійної орієнтації та навчання; впровадження інтерактивних онлайн-курсів, мобільних застосунків та цифрових платформ сприяє підвищенню доступності освітніх і соціальних послуг, а також розширює можливості для безперервної підтримки ветеранів незалежно від місця їх проживання [12].

Окрему увагу приділено аналізу сучасних підходів до психологічної реабілітації військовослужбовців, а також вивченню інноваційних програм і технологій соціальної підтримки в умовах функціонування Збройних Сил України, що знайшло відображення у працях Фери С. Дослідниця наголошує, що психологічна допомога, включаючи індивідуальні консультації, різні форми психотерапії (групову й індивідуальну) і тренінгові заняття, показує значні результати в роботі з учасниками бойових дій [8, с. 103].

Разом з тим, дослідник Шевченко Р. у своїх дослідженнях наголошує інновації у соціальному захисті УБД та ветеранів відображають тенденцію до врахування індивідуальних потреб та різноманіття їхніх ситуацій, а такий підхід сприятиме персоналізації послуг та наданню точної допомоги, що відповідає унікальним вимогам кожного ветерана [13, с. 184].

У сучасних умовах трансформації системи соціального захисту УБД та ветеранів особливої актуальності набуває впровадження інноваційних підходів та розроблення і реалізація спеціалізованих програм, спрямованих на відновлення психологічного стану, соціальних зв'язків і життєвих стратегій УБД. У наукових дослідженнях також узагальнюється міжнародний досвід впровадження інноваційних стратегій соціального захисту ветеранів, що дозволяє визначити ефективні практики та адаптувати їх до національного контексту. Так Шудовські Л. та Баллан М. запропонували до впровадження проєкт повернення

та можливостей в освіті ветеранів (PROVE), як інноваційну модель польової освіти в галузі соціальної роботи, що готує стажерів-аспірантів першого року навчання для роботи зі студентами-ветеранами в університетських кампусах у нетрадиційному середовищі та робить акцент на сильних сторонах та стійкість УБД і ветеранів [18, с. 121].

Водночас важливим компонентом ефективної підтримки виступає інтеграція соціальних служб, яка забезпечує узгодженість дій різних інституцій. Зарубіжні дослідники Амдур Д., Батрес А., Белісл Дж., Браун Дж. Х., Корніс-Поп М., Метьюсон-Чепмен М., Вошем Т. зазначають, що показовим є досвід Сполучених Штатів Америки, де система ветеранської допомоги базується на тісній взаємодії державних структур і організації соціальної роботи, що дозволяє реалізувати комплексний підхід до реабілітації та реінтеграції ветеранів, а також впровадженні системи програм допомоги після бойових дій Міністерства ветеранів, орієнтованих на ветеранів, яка спирається на значну участь соціальних працівників для підтримки військовослужбовців, ветеранів та їхніх сімей шляхом відновлення, реабілітації та реінтеграції в їхні рідні громади [14, с. 564].

Не менш важливим є розвиток програм, орієнтованих на формування ветеранських спільнот. Науковці Горман Дж., Аріель А., Сколіо Дж., Смолінський Дж., Руссо Е. та Дребінг Ч. наголошують, що УБД та ветерани вразливі до втрати соціальної підтримки та посилення ізоляції від своїх громад, що може загострити інші труднощі, з якими вони можуть стикатися, такі як проблеми з фізичним або психічним здоров'ям [16, с. 1189]. Організація ветеранських спільнот на їх думку, є ініціативою що створює умови для налагодження горизонтальних зв'язків між ветеранами, забезпечить простір для обміну досвідом, емоційної підтримки та взаємодопомоги, що позитивно впливатиме на процес їх соціальної адаптації [16, с. 1189].

Дослідники підкреслюють, що ефективна соціальна робота з УБД повинна базуватися на міждисциплінарному підході, який поєднує елементи психології, соціології, педагогіки та менеджменту соціальної сфери. Водночас у працях відзначається недостатній рівень координації між суб'єктами соціальної політики на рівні громад, що знижує ефективність навіть добре розроблених програм. Особливу увагу сучасні автори приділяють соціальним інноваціям як інструменту модернізації соціальної роботи, які розглядаються не лише як нові технології, а як системні зміни у підходах до організації соціальної допомоги, що передбачають активну участь самих ветеранів у процесі вирішення власних проблем [3; 4; 6; 8; 12; 13; 14].

Мета дослідження полягає у поглибленому аналізі та науковому обґрунтуванні інноваційних напрямів соціальної роботи з УБД і ветеранами у територіальних громадах, а також визначення їх функціонального значення для підвищення ефективності професійної діяльності соціальних працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційні напрями у соціальній роботі з УБД та ветеранами доцільно розглядати як системну трансформацію соціальної роботи, що передбачає перехід від пасивної моделі допомоги до активної, партнерської взаємодії між соціальним працівником та УБД і ветеранами, у якому вони виступають не лише отримувачами послуг, а й активними учасниками соціальних процесів у територіальних громадах [2; 6].

У даному контексті вагомим інноваційним напрямом у роботі з УБД і ветеранами є *інтервенційно-психосоціальний напрям*, що об'єднує комплексні форми підтримки, спрямовані не лише на подолання наслідків травматичного досвіду, але й на відновлення цілісності особистості, її соціальних зв'язків та життєвих ресурсів. Сутність цього напрямку полягає у визнанні того, що травматичний досвід війни впливає не лише на психіку, але й на поведінкові моделі, систему цінностей, здатність до взаємодії з іншими людьми. Саме тому відновлення потребує не лише «лікування симптомів», але й створення умов для нового соціального досвіду, безпечної взаємодії та поступового повернення довіри до світу.

На відміну від традиційної психологічної допомоги, яка часто обмежується індивідуальним консультуванням, психосоціальні практики інтегрують психологічний і соціальний виміри, забезпечуючи більш глибокий і стійкий ефект. Однією з ключових форм психосоціальної підтримки є групи взаємопідтримки, які базуються на принципі «рівний-рівному». У таких групах ветерани мають можливість відкрито ділитися власним досвідом, переживаннями та труднощами, без страху осуду чи нерозуміння. Важливим ефектом є нормалізація переживань: учасники усвідомлюють, що їхні реакції є типовими для людей із подібним досвідом.

Не менш значущими у реалізації інтервенційно-психосоціального напрямку є створення ветеранських просторів і спеціально організованих комунікаційних середовищ, де поєднуються різні види підтримки: психологічна, соціальна, інформаційна, що виконуватимуть функцію «безпечного середовища» – де УБД та ветерани можуть поступово відновлювати соціальні навички, брати участь у спільних заходах, навчанні або просто неформальному спілкуванні, відвідувати тренінги з управління стресом, зустрічі з кар'єрними консультантами та творчі майстер-класи [8; 12].

У процесі реалізації цього напрямку важливим інноваційним інструментом є арт-терапія, яка дозволить працювати з травматичним досвідом через творче самовираження, малювання, музику, письмо, театральні практики, піскотерапію, що в свою чергу стане першим кроком вербалізації складних емоцій та до їх усвідомлення і прийняття. Тілесно-орієнтовані практики також займають важливе місце у психосоціальній роботі, оскільки травма часто «запам'ятовується» не лише на психологічному, але й на фізіологічному рівні. У цих випадках дихальні вправи, релаксаційні техніки, йога, рухова терапія, сприятимуть зниженню напруги, відновленню від-

чуття контролю над власним тілом і стабілізації емоційного стану. Комплексне застосування цих практик створюватиме умови для відновлення довіри як до себе, так і до інших людей, а взаємодія у безпечному середовищі сприятиме формуванню почуття спільності, коли УБД та ветерани перестануть відчувати себе ізольованим і «відокремленим» від суспільства та сприятиме поступовій інтеграції їх у життя громади [8; 11]. Таким чином психосоціальні практики виступають важливим інноваційним компонентом соціальної роботи з УБД, оскільки забезпечують не лише подолання наслідків травми, але й створюють передумови для активного, повноцінного життя у суспільстві.

Особливого значення у сучасній системі соціального захисту учасників бойових дій набуває *ком'юніті-орієнтований напрям*, який розглядається нами як інноваційна модель організації соціальної роботи, що виходить за межі індивідуальної допомоги і фокусується на ресурсах самої громади. Його сутність полягає у розгляді територіальної громади не лише як середовища проживання УБД та ветеранів, але як активного суб'єкта підтримки, інтеграції та відновлення. Означений напрям ґрунтується на ідеї, що ефективна реінтеграція УБД та ветеранів є неможливою без включення їх у систему формальних і неформальних соціальних зв'язків, саме тому акцент переноситься з «роботи з проблемою» на «роботу з середовищем», у якому ця проблема виникає і може бути вирішена. У процесі реалізації інноваційного ком'юніті-орієнтованого напрямку соціальний працівник повинен трансформувати свою роль, перестаючи бути лише надавачем послуг і виступити фасилітатором, модератором і посередником між різними членами груп територіальних громад. Фасилітативна функція соціального працівника реалізується через організацію взаємодії між УБД, ветеранами, членами їхніх сімей, місцевими жителями, представниками органів влади, бізнесу та громадських організацій, що в певному розумінні передбачає створення платформ для діалогу: круглих столів, громадських обговорень, спільних заходів, де відбуватиметься обмін досвідом, зниження соціальної дистанції та формування взаєморозуміння між усіма членами територіальних громад [2; 7; 9; 11].

Важливим аспектом реалізації інноваційного ком'юніті-орієнтованого напрямку є формування інклюзивного соціального середовища, зокрема такого, що враховує потреби УБД, ветеранів і реалізує їх рівноправну участь у житті громади, психологічну прийнятність, відсутність упереджень та дискримінації, а соціальний працівник, здійснюючи просвітницьку діяльність, забезпечує інформування населення про особливості досвіду УБД, руйнування стереотипів та формування толерантного ставлення.

Практична реалізація ком'юніті-орієнтованого підходу може набувати різних форм: створення відкритих майданчиків для спілкування, навчання та взаємопідтримки, що сприяє поступовій соціалізації ветеранів; організація спільних громадських ініціатив, таких як волонтерські проєкти, благоустрій

територій, освітні заходи, що змінює сприйняття УБД та ветеранів від образу «отримувача допомоги» до «активного громадянина»; впровадження програм «рівний-рівному» у межах громади, що підсилює довіру, формує горизонтальні зв'язки, які є основою соціальної згуртованості. Результатом впровадження ком'юніті-орієнтованого напрямку як інноваційного є поступове зниження стигматизації УБД і ветеранів, а також виступає стратегічним напрямом розвитку територіальних громад, орієнтованим на інтеграцію, партнерство та стійкість у складних соціальних умовах.

Безперечно наступним інноваційним напрямом у системі соціальної роботи з учасниками бойових дій є *соціально-підприємницький*, що розглядається нами як ефективний інструмент економічної та соціальної реінтеграції УБД та ветеранів. Його сутність полягає у поєднанні підприємницької діяльності із соціальною місією, що дозволяє не лише забезпечити матеріальний дохід, але й сприяти вирішенню актуальних проблем як самих УБД, так і територіальної громади загалом. Особливість соціального підприємництва у роботі з УБД та ветеранами полягає в тому, що воно орієнтоване не лише на економічний результат, але й на відновлення соціальної ролі особистості, адже після повернення з війни багато УБД зіштовхуються з втратою попереднього професійного статусу, труднощами працевлаштування та кризою ідентичності. У цьому контексті соціальне підприємництво виступає як механізм відновлення суб'єктності, здатності людини самостійно впливати на власне життя та приймати рішення, саме тому важливо підкреслити, що участь у соціальному підприємстві сприяє формуванню відчуття значущості та корисності. На сьогодні практичні моделі соціального підприємництва для УБД є різновидовими: ветеранські кав'ярні, ремісничі майстерні, фермерські господарства (агро-

проекти), ІТ-стартапи (сервісні компанії), майстерні із реабілітаційним компонентом, ветеранські освітні та навчальні простори. Соціальні ініціативи з підтримки ветеранів через бізнес-партнерство, саме у таких ініціативах часто поєднуються працевлаштування із наданням соціально значущих послуг реабілітаційних програм, освітніх курсів, підтримки та супроводу. Нижче у таблиці 1. наведено приклади моделей соціального підприємництва УБД та ветеранів у різних територіальних громадах [11; 12; 13].

Значну роль у розвитку соціального підприємництва відіграє підтримка з боку громади та держави, через грантові програми УВФ, пільгове кредитування, навчання підприємницьким навичкам, при цьому соціальний працівник у цьому процесі виступає консультантом або фасилітатором, допомагаючи УБД та ветеранам у пошуку ресурсів, підготовці бізнес-планів та налагодженні партнерств [15; 19]. У ширшому контексті розвиток соціального підприємництва як інноваційного напрямку соціальної роботи з УБД виконує інтеграційну функцію та сприяє налагодженню взаємодії між УБД, ветеранами та іншими членами громади, зменшує соціальну дистанцію, забезпечує економічну самореалізацію, відновлення соціальної активності, психологічну стабільність та повноцінну інтеграцію ветеранів у життя територіальної громади.

Вагомим на сьогодні є створення ветеранських просторів (хабів) як *реінтеграційно-організаційного* інноваційного напрямку соціальної роботи з учасниками бойових дій та ветеранами, що функціонують як безпечні простори та інклюзивні центри, де УБД та ветерани можуть не лише комунікувати, а й отримувати широкий спектр послуг: соціальних, психологічних, професійних, інформаційних та правових.

Зауважимо, що в свою чергу ветеранські хаби формують комплексну систему підтримки, що вклю-

Таблиця 1

Моделі соціального підприємництва УБД та ветеранів у територіальних громадах

№	Назва/тип підприємства	Територіальна громада	Основний соціальний ефект для УБД та ветеранів
1	Ветеранська кав'ярня	Київська, Львівська громади	Працевлаштування УБД та ветеранів, соціальна інтеграція, навчальні курси
2	Ремісничі майстерні (виготовлення сувенірів, меблів, виробів ручної роботи)	Вінницька, Харківська громади	Трудотерапія, відновлення психологічної стабільності, розвиток навичок підприємництва
3	Фермерське господарство / агропроект	Львівська громада	Психологічна реабілітація, командна взаємодія, соціальна згуртованість
4	ІТ-стартапи / сервісні компанії	Київська, Дніпровська громади	Професійний розвиток, працевлаштування, економічна самореалізація
5	Майстерні із реабілітаційним компонентом	Житомирська громада	Поєднання трудової діяльності та психологічного відновлення, формування стабільного ритму життя
6	Ветеранські освітні та навчальні простори	Київська, Львівська громади	Підвищення кваліфікації УБД та ветеранів, підготовка до самозайнятості та підприємництва
7	Соціальні ініціативи з підтримки УБД та ветеранів через бізнес-партнерство	Київська, Львівська громади	Наставництво, менторська підтримка, інтеграція УБД та ветеранів у локальну економіку

чає кілька взаємопов'язаних напрямів: соціальну реадaptaцію та інтеграцію, психологічну підтримку та реабілітацію; професійну та економічну підтримку, правову допомогу, формування нових спільнот та взаємопідтримку. Впроваджуючи у хабах групові заходи, тренінги, воркшопи, вебінари, дискусійні платформи та програми взаємопідтримки УБД та ветерани відновлюють навички соціальної взаємодії, адаптуються до цивільного життя та формують стійкі соціальні зв'язки. Окрім того у хабах реалізуються індивідуальні та групові консультації, проводиться арт- та трудотерапія, тілесно-орієнтовані практики, надаються консультації щодо соціальних гарантій, пенсій, пільг, трудових прав та відновлення юридичних документів, що допомагає знизити рівень стресу, тривожності та симптоми посттравматичного стресового розладу, у цьому випадку психологічна складова інтегрується з соціальними та професійними активностями, що підвищує ефективність ресоціалізації мінімізуючи адміністративні бар'єри та сприяє соціальній згуртованості, підвищенню рівня довіри та руйнуванню стереотипів щодо УБД та ветеранів [16; 17; 18].

Важливо наголосити, що ветеранські хаби часто інтегрують елементи соціального підприємництва та підприємницького навчання, що дозволяє УБД та ветеранам розвивати професійні навички, започатковувати власні проєкти або працевлаштовуватися в соціально відповідальні бізнес-ініціативи громади, розглянемо приклади запровадження ветеранських хабів у територіальних громадах України у таблиці 2.

Таким чином, ветеранські простори (хаби) стають ключовим елементом інноваційної системи підтримки УБД, інтегруючи соціальні, психологічні, професійні, інформаційні та правові компоненти, при цьому вони забезпечують комплексну ресоціалізацію та реадaptaцію, формують інклюзивне середовище у громадах та сприяють активній участі УБД та ветеранів у житті територіальної громади.

Вважаємо, що одним із вагомих інноваційних напрямів соціальної роботи з УБД є *персоналізовано-індивідуальний напрям*, в основі якого лежить застосування кейс-менеджменту, адже однією з базових інновацій у сучасній соціальній роботі з учасниками бойових дій є впровадження кейс-менеджменту – технології індивідуального супроводу випадку, яка забезпечує цілісний, системний та безперервний підхід до надання соціальної допомоги. Застосування персоналізовано-індивідуального напрямку зумовлено необхідністю подолання фрагментарності соціальних послуг, коли різні види допомоги надаються розрізнено, без належної координації та врахування реальних потреб конкретної особи. Сутність кейс-менеджменту полягає у тому, що кожен ветеран розглядається як унікальний випадок, із власним досвідом, потребами, ресурсами та життєвими обставинами, у цьому випадку соціальна робота вибудовується не за шаблоною схемою, а на основі індивідуалізованого підходу, центральною фігурою якого виступає соціальний працівник (кейс-

менеджер), що не лише надає окремі послуги, але й координує весь процес допомоги [15; 19].

Ключовим елементом застосування кейс-менеджменту у соціальній роботі з УБД та ветеранами є координація послуг, тобто узгодження дій різних установ (соціальних служб, медичних закладів, центрів зайнятості, громадських організацій, освітніх установ) і фахівців, залучених до роботи з даною категорією. Соціальний працівник у цьому випадку виступає як посередник, забезпечуючи логічну послідовність допомоги та уникнення дублювання або втрати інформації. Важливою перевагою кейс-менеджменту є забезпечення безперервності допомоги, коли підтримка не припиняється після вирішення окремої проблеми, а триває до досягнення стабільного результату, що є особливо актуальним для УБД, оскільки процес реадaptaції є тривалим і нерівномірним та дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного клієнта. Загалом, впровадження кейс-менеджменту як інноваційної технології соціальної роботи забезпечує перехід від епізодичної допомоги до системної підтримки учасників бойових дій, що є необхідною умовою їх успішної соціальної реадaptaції та інтеграції у територіальну громаду.

Суттєвим елементом інновацій у системі соціального захисту учасників бойових дій та ветеранів виступає напрям *міжсекторальної взаємодії*, яку ми розглядаємо як модель узгодженої діяльності різних інституцій, спрямовану на забезпечення комплексної та цілісної підтримки УБД та ветеранів, що зумовлена багатомірністю проблем, з якими зустрічаються УБД та ветерани воєнних дій. Сутність інноваційного напрямку міжсекторальної взаємодії полягає у координації зусиль органів місцевого самоврядування, державних соціальних служб, медичних установ, освітніх закладів, громадських організацій та бізнесу з метою формування інтегрованої системи підтримки та сприяння повноцінній реінтеграції УБД та ветеранів у життя громади [2; 10].

Інноваційність такого напрямку проявляється у переході від ізольованого функціонування інституцій до налагодження партнерської моделі взаємодії, заснованої на обміні інформацією, спільному плануванні та відповідальності за результат. Як зазначають дослідники, саме міжсекторальне партнерство дозволяє досягти синергії ресурсів та підвищити ефективність соціальних послуг [6; 7]. Практична реалізація напрямку міжсекторальної взаємодії здійснюється через створення міжвідомчих команд або координаційних рад на рівні територіальної громади, що забезпечують оперативне реагування на складні життєві ситуації ветеранів [6]. У реалізації даного напрямку в соціальній роботі з УБД та ветеранами особливо важливим є залучення громадських організацій, які часто впроваджують інноваційні практики психосоціальної підтримки та мають високий рівень довіри серед учасників бойових дій та ветеранів, при цьому вони також відіграють роль каталізатора змін у територіальних громадах, сприяючи розвитку нових форм соціальної роботи [6].

Ветеранські простори (хаби) у територіальних громадах України

№	Назва хабу/ простору	Територіальна громада	Основний соціальний ефект	Правова допомога
1	Ветеранський простір – Львівський цент ветеранів (Lviv Veteran Hub); Будинок воїна, комунальний заклад Львівської обласної ради; Львівський центр надання послуг УБД, комунальна установа Львівської міської ради.	Львів	Соціальна інтеграція, навчальні курси, психологічна підтримка, розвиток спільнот; інформаційно-консультаційні, соціальні, культурно-просвітницькі заходи, здобуття нових компетенцій.	Правові послуги. Юридична, психологічна підтримка. Консультації щодо пільг, соціальних гарантій та документів.
2	Київський центр ветеранів (Veteran Hub Kyiv); «Київ мілітарі хаб»; VETERAN HUB мобільний офіс.	Київ	Інформаційна та психологічна підтримка, менторство, mediaція конфліктів, HR-консультації, підтримка при відкритті власної справи.	Юридичні консультації, допомога у відновленні документів, безкоштовна кваліфікована первинна і вторинна юридична допомога, соціальні послуги, інформацію про працевлаштування, курси підвищення кваліфікації.
3	Ветеранський простори: Центр ветеранів (Veteran Hub); «Полум'я надії»; «Територія можливостей»; «Побратим».	Вінниця	Трудотерапія, арт-майстерні, психологічна реабілітація, формування локальних спільнот.	Правові консультації щодо соціальних виплат, соціальний супровід та підтримка. Моніторинг, аналіз, підготовка аналітичних документів та організація і проведення адвокаційних кампаній для забезпечення прав цільової групи.
4	Простір ветанів Дніпра (Dnipro Veteran Space); VETERAN HUB Дніпро.	Дніпро	Підтримка підприємницьких ініціатив, освітні та культурні програми для ветеранів	Юридичні послуги та допомога ветеранам та членам родин.
5	Дім верана; Центр ветеранського розвитку ТНПУ (Veteran Development Center)	Тернопіль	Психологічна та соціальна реабілітація. Професійна підготовка, психологічний супровід, комплексна реінтеграція ветеранів	Юридична допомога. Соціальна та комплексна реабілітація, юридичний і професійний супровід на основі розвитку системи підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації
	«Хаб ветеран / Твій шлях додому»	Луцьк	Соціальна адаптація, кейс-менеджмент, психологічна підтримка	Правова допомога з оформлення документів та пільг
7	Ветеранський простір Хмельниччини, «Захист.4.5.0»	Хмельницький	Інформаційна підтримка, психологічна реабілітація, кейс-менеджмент, проведення соціальних активностей.	Юридичне консультування та допомога УБД і ветеранів та їхніх родин.
8	Дім ветерана	Житомир	Психологічна допомога, робота з сім'ями загиблих, проведення заходів арт-терапії для УБД і ветеранів та членів їхніх сімей, бізнес тренінги, майданчик для волонтерських проектів.	Юридичні консультації.
9	Ветеранський центр ОДЕСА (Veterans Hub ODESA)	Одеса	Психологічна допомога, профорієнтація та допомога у відкритті власної справи, реабілітація підтримка ініціатив, арт-терапія, коворкінг.	Юридична підтримка та супровід.
10	Будинок ветеранів імені Євгена Подольчука.	Черкаси	Соціально-психологічні послуги.	Юридичні послуги.

Таблиця 3

Інтегрована таблиця інноваційних напрямів соціальної роботи з УБД у територіальних громадах

Інноваційні напрями	Основні інструменти та методи	Приклади у територіальних громадах	Соціальна спрямованість
Інтервенційно-психосоціальний	Групи взаємопідтримки, арт-терапія, тілесно-орієнтовані практики, психологічні консультації.	Групи УБД та ветеранів у Тернополі, Хмельницьку	Подолання наслідків травматичного досвіду, зниження соціальної ізоляції, відновлення психологічної рівноваги
Ком'юніті-орієнтований	Фасилітація взаємодії громади та ветеранів, залучення місцевих організацій.	Соціальні проекти у Луцьку, Вінниці	Підвищення інклюзії, формування локальних спільнот, зниження стигматизації УБД та ветеранів
Соціально-підприємницький	Соціальні підприємства, бізнес-ініціативи з реабілітаційним компонентом, навчання підприємницьким навичкам.	Ветеранські кав'ярні та майстерні у Дніпрі, фермерські господарства у Львові	Економічна самореалізація, відновлення соціальної ролі, зміцнення відчуття значущості
Реінтеграційно-організаційний (організація ветеранських просторів (хабів))	Соціальні, психологічні, інформаційні та правові послуги, цифрові платформи, дистанційне консультування.	Центр ветеранського розвитку -Veteran Development Center (Тернопіль), Хаб «Твій шлях додому»(Луцьк), «Захист.4.5.0» (Хмельницький)	Комплексна реінтеграція, психологічна стабільність, доступ до послуг, формування спільнот, правова підтримка
Персоналізовано-індивідуальний (Кейс-менеджмент)	Індивідуальна оцінка потреб, персоналізований план підтримки, координація послуг соціальних установ.	Практика у ветеранських хабах Тернополя, Луцька, Хмельницького	Безперервність та комплексність допомоги, уникнення фрагментарності послуг, підвищення ефективності соціальної підтримки
Міжсекторальної взаємодії	Спільні програми органів влади, громадських організацій, бізнесу та освіти	Локальні коаліції ветеранів у Львові, Дніпрі, Вінниці	Комплексна підтримка (медична, психологічна, соціальна, професійна), сталий розвиток громади, інтеграція УБД та ветеранів у соціальне життя

Слід відмітити, застосування інноваційних напрямів у роботі з УБД в територіальних громадах змінюють саму логіку соціальної роботи: від надання послуг до створення умов для реінтеграції та розвитку особистості у громаді.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Імплементация інноваційних напрямів соціальної роботи з УБД та ветеранами, зокрема інтервенційно-психосоціального, ком'юніті-орієнтованого, соціально-підприємницького, реінтеграційно-організаційного, персоналізовано-індивідуального та міжсекторальної взаємодії, у практику підтримки та супроводу учасників бойових дій і ветеранів створює передумови для формування цілісної та ефективної системи допомоги. Вони забезпечують перехід до більш гнучкої, адаптивної та людиноцентрованої інноваційної моделі соціальної підтримки, яка враховує індивідуальні потреби ветеранів і сприяє їх повноцінній реінтеграції у су-

спільство. Впровадження інновацій дозволяє не лише вирішувати актуальні проблеми УБД та ветеранів, але й формувати нову якість соціальних відносин у громаді, засновану на взаємній підтримці, довірі та партнерстві, посиленню ресурсного потенціалу громад, розвитку партнерських взаємозв'язків та утвердженню інклюзивного соціального середовища.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з апробацією комплексної інноваційної моделі соціальної роботи з учасниками бойових дій та ветеранами в умовах територіальних громад, з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та ресурсного потенціалу громади. Подальшого наукового опрацювання потребують питання впровадження цифрових технологій у систему соціальної підтримки УБД та ветеранів, розвитку міжсекторальної взаємодії, а також оцінювання реалізації інноваційного ком'юніті-орієнтованого напрямку на рівень соціальної згуртованості територіальних громад.

Список літератури:

1. Адаптація ветеранів війни до мирного життя: помічник ветерана. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/adaptatsiya-veteraniv-viyny-do-mirnoho-zhyttya-pomichnyk-veterana>
2. Безпалько О. В. Ретроспективний огляд соціальної роботи в громаді // Соціальна робота в громаді: навч. посіб. для ВНЗ / О. В. Безпалько; м-во освіти і науки України, Акад. праці та соц. відносин. Київ, 2005. 164 с.
3. Бриндіков Ю. Л. Соціальна реабілітація військовослужбовців у системі соціальних служб: експлікація до проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. Теоретичні та методичні аспекти соціальної

діяльності: монографія / відп. ред. Л. О. Данильчук, Л. І. Романовська. Хмельницький: ФОП Цюпак А. А., 2020. Т. 1. С. 45–87.

4. Джуган Р., Джуган В., Самотовка Р. Соціальні послуги для ветеран(ок)ів у територіальних громадах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2025. № 2(57). С. 62–66. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.57.62-66>

5. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: навч.-метод. комплекс / за ред. І. Д. Звереві, Ж. В. Петрович. Київ: Фенікс, 2007. 528 с.

6. Кравченко О. Міжсекторальна співпраця на рівні громади щодо комплексної реабілітації ветеранів та ветеранок. *Вісник гуманітарної науки. Серія: Humanitas*. 2025. № 2. С. 100–108. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.14>

7. Семигіна Т. В. Планування та реалізація соціальних програм у громаді. Робота в громаді: практика й політика / Т. В. Семигіна; нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Шк. соц. роботи ім. В. І. Полтавця. Київ, 2004. С. 102–137.

8. Ломоносова Н., Хелашвілі А., Назаренко Ю. Соціальні послуги для ветеранів і ветеранок у громадах: виклики та перспективи. Київ: ГО Правозахисний центр «Принцип», 2024. 130 с.

9. Світлична Т. В. Розвиток інтегрованих соціальних служб як інноваційної моделі надання соціальних послуг населенню. *Державне будівництво*. 2009. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_29

10. Циган В. Міжсекторальне партнерство у сфері професійної освіти як посилення спроможності територіальних громад. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Управління та адміністрування»*. 2018. Вип. 7(36). С. 131–154. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9958-7\(36\)-131-154](https://doi.org/10.32405/2522-9958-7(36)-131-154)

11. Фера С. Інновації в соціальній підтримці учасників бойових дій у процесі їх адаптації до мирного життя. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2024. № 4. С. 103–108. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-4-15>

12. Шапошникова І. В., Макар М. М. Інноваційні соціальні технології у роботі з учасниками бойових дій. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Педагогіка та психологія*. 2024. № 3. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-3-03-01>

13. Шевченко Р. П. Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. *Державне управління*. 2024. № 3. С. 184–188. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.184>

14. Amdur D., Batres A., Belisle J. et al. VA integrated post-combat care: a systemic approach to caring for returning combat veterans. *Social Work in Health Care*. 2011. Vol. 50. P. 564–575. DOI: <https://doi.org/10.1080/00981389.2011.554275>

15. European Training Foundation. Skills for veterans. 2020. URL: <https://www.etf.europa.eu/en>

16. Gorman J., Scoglio A., Smolinsky J. et al. Veteran coffee socials: a community-building strategy for enhancing community reintegration of veterans. *Community Mental Health Journal*. 2018. Vol. 54. P. 1189–1197. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10597-018-0288-y>

17. Selber K., Biggs M., Chavkin N., Wright M. Online training for working with student veterans: a social work elective course. *Journal of Asynchronous Learning Networks*. 2014. Vol. 19. P. 117–128. DOI: <https://doi.org/10.24059/OLJ.V19I1.480>

18. Shudofsky L., Ballan M. Project for return and opportunity in veterans' education (PROVE): an innovative clinical social work field education model. *Clinical Social Work Journal*. 2018. Vol. 46. P. 121–129. DOI: <https://doi.org/10.1007/S10615-017-0637-2>

19. UN Women Ukraine. Veteran reintegration programs. 2022. <https://ukraine.unwomen.org/en/digital-library/publications/2025/07/prezentatsiya-richnoho-zvitu-alyans-z-henderno-vidpovidalnoho-ta-inklyuzyvnoho-vidnovlennya-v-ukrayini>

References:

1. Adaptatsiia veteraniv viiny do myrnoho zhyttia: pomichnyk veterana [Adaptation of war veterans to civilian life: a veteran's assistant]. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/adaptatsiya-veteraniv-viiny-do-myrnoho-zhyttia-pomichnyk-veterana> [in Ukrainian].

2. Bezpalko, O. V. (2005). Retrospektyvnyi ohliad sotsialnoi roboty v hromadi [Retrospective review of social work in the community]. *Sotsialna robota v hromadi: navch. posib. dlia VNZ / O. V. Bezpalko; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Akad. pratsi ta sots. vidnosyn*. Kyiv. 164 s. [in Ukrainian].

3. Bryndikov, Yu. L. (2020). Sotsialna rehabilitatsiia viiskovosluzhbovtiv u systemi sotsialnykh sluzhb: eksplikatsiia do problemy profesiinoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Social rehabilitation of military personnel in the system of social services: explication of the problem of professional training of future social workers]. *Teoretychni ta metodychni aspekty sotsialnoi diialnosti: monohrafiia / vidp. red. L. O. Danylchuk, L. I. Romanovska. Khmelnytskyi: FOP Tsiupak A. A. T. 1. S. 45–87* [in Ukrainian].

4. Dzhuhan, R., & Dzhuhan, V., Samotovka, R. (2025). Sotsialni posluhy dlia veteran(ok)iv u terytorialnykh hromadakh [Social services for veterans in territorial communities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsialna robota*. № 2(57). S. 62–66. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.57.62-66>. [in Ukrainian].

5. Intehrovani sotsialni sluzhby: teoriia, praktyka, innovatsii: navch.-metod. kompleks [Integrated social services: theory, practice, innovations] / za red. I. D. Zvierievoi, Zh. V. Petrochko. Kyiv: Feniks, 2007. 528 s. [in Ukrainian].

6. Kravchenko, O. (2025). Mizhsektoralna spivpratsia na rivni hromady shchodo kompleksnoi rehabilitatsii veteraniv ta veteranok [Intersectoral cooperation at the community level for comprehensive rehabilitation of veterans]. *Vichlyvist. Humanitas*. № 2. S. 100–108. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.14> [in Ukrainian].

7. Semyhina, T. V. (2004). Planuvannia ta realizatsiia sotsialnykh prohram u hromadi. *Robota v hromadi: praktyka y polityka* [Planning and implementation of social programs in the community] / T. V. Semyhina; Nats. un-t «Kyievo-Mohylianska akademiia», Shk. sots. roboty im. V. I. Poltavtsia. Kyiv. S. 102–137. [in Ukrainian].
8. Lomonosova, N., & Khelashvili, A., Nazarenko, Yu. (2024). Sotsialni posluhy dlia veteraniv i veteranok u hromadakh: vyklyky ta perspektyvy [Social services for veterans in communities: challenges and prospects]. Kyiv: HO «Pravozakhysnyi tsentr «Pryntsyp». 130 s. [in Ukrainian].
9. Svitlychna, T. V. (2009). Rozvytok integrovanykh sotsialnykh sluzhzb yak innovatsiinoi modeli nadannia sotsialnykh posluh naselenniu [Development of integrated social services as an innovative model of social service provision]. *Derzhavne budivnytstvo*. № 1. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_29 [in Ukrainian].
10. Tsyhan, V. (2018). Mizhsektoralne partnerstvo u sferi profesiinoi osvity yak posylnennia spromozhnosti terytorialnykh hromad [Intersectoral partnership in vocational education as strengthening the capacity of territorial communities]. *Visnyk pislidyploinoi osvity. Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia»*. Vyp. 7(36). S. 131–154. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9958-7\(36\)-131-154](https://doi.org/10.32405/2522-9958-7(36)-131-154) [in Ukrainian].
11. Fera, S. (2024). Innovatsii v sotsialnii pidtrymsi uchasykiv boiovykh dii u protsesi yikh adaptatsii do myrnoho zhyttia [Innovations in social support for combatants in the process of their adaptation to civilian life]. *Naukovi zapysky. Seriiia: Psykholohiia*. № 4. S. 103–108. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-4-15> [in Ukrainian].
12. Shaposhnykova, I. V., & Makar, M. M. (2024). Innovatsiini sotsialni tekhnolohii u roboti z uchasykamy boiovykh dii [Innovative social technologies in working with combatants]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriiia: Pedahohika ta psykholohiia*. № 3. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-3-03-01> [in Ukrainian].
13. Shevchenko, R. P. (2024). Innovatsiini pidkhody do orhanizatsii sotsialnoho zakhystu veteraniv viiny: mizhnarodnyi dosvid [Innovative approaches to the organization of social protection of war veterans: international experience]. *Derzhavne upravlinnia*. № 3. S. 184–188. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.184> [in Ukrainian].
14. Amdur, D. & Batres, A., Belisle, J. et al. (2011). VA integrated post-combat care: a systemic approach to caring for returning combat veterans. *Social Work in Health Care*. Vol. 50. P. 564–575. DOI: <https://doi.org/10.1080/00981389.2011.554275>
15. European Training Foundation. Skills for veterans. (2020). URL: <https://www.etf.europa.eu/en>
16. Gorman, J., & Scoglio, A., Smolinsky, J. et al. (2018). Veteran coffee socials: a community-building strategy for enhancing community reintegration of veterans. *Community Mental Health Journal*. Vol. 54. P. 1189–1197. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10597-018-0288-y>
17. Selber, K., & Biggs M., Chavkin, N., Wright, M. (2014). Online training for working with student veterans: a social work elective course. *Journal of Asynchronous Learning Networks*. Vol. 19. P. 117–128. DOI: <https://doi.org/10.24059/OLJ.V19I1.480>
18. Shudofsky, L., & Ballan, M. (2018). Project for return and opportunity in veterans education (PROVE): an innovative clinical social work field education model. *Clinical Social Work Journal*. Vol. 46. P. 121–129. DOI: <https://doi.org/10.1007/S10615-017-0637-2>
19. UN Women Ukraine. Veteran reintegration programs. (2022). <https://ukraine.unwomen.org/en/digital-library/publications/2025/07/prezentatsiya-richnoho-zvitu-alyans-z-henderno-vidpovidalnoho-ta-inklyuzyvnoho-vidnovlennya-v-ukrayini>

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026